

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЖИТОМИРСЬКИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**Циклова комісія спеціальності
J8 Автомобільний транспорт освітньо-професійна програма «Обслуговування
та ремонт автомобілів і двигунів»**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи

_____ Світлана ГЛАДУН

_____ серпня 2025 року

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДОЗНАВСТВО

галузь знань	J Транспорт та послуги
спеціальність	J8 Автомобільний транспорт
освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
статус дисципліни	вибіркова
освітньо-професійна програма	«Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів»
Навчальний рік	2025/2026
Мова навчання	українська

Викладач: Галина ВАСИЛЮК, викладач вищої категорії, старший викладач

Розробник: Галина ВАСИЛЮК, викладач вищої категорії, старший викладач

Навчальна програма розглянута та затверджена на засіданні циклової комісії комісії
J8 Автомобільний транспорт освітньо-професійна програма «Обслуговування та ремонт
автомобілів і двигунів» ВСП ЖАДФК НТУ

Протокол № 1 від “ ____ ”серпня 2025 р.

Голова циклової комісії _____ **Юрій МАЛАНЮК**

Житомир - 2025

ОПИС ТА СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань І Транспорт та послуги Спеціальність І8 Автомобільний транспорт Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	вибіркова
Загальна кількість годин – 90		Рік підготовки: 3-й
		Семестр 5-й
		Лекції 28 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3		Практичні 20 год.
		Самостійна робота 42 год.
		Вид контролю: залік

Мета вивчення освітнього компонента

Метою освітнього компонента «Українське народознавство» є формування соціальних і життєвих компетентностей студентів на основі знань про Україну та світове українство; широке ознайомлення з матеріальними та духовними цінностями українського народу; вивчення особливостей українського довкілля, етносу, мови, культури, української ментальності, історичного розвитку та історичної долі українського народу; формування духовно багатой особистості з цілісним уявленням про світ, глибокими патріотичними почуттями та розвиненою національною самосвідомістю громадянина України. Виховувати студентів коледжу на кращих зразках української народної культури в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні.

Завдання курсу: підготувати студентів до професійної діяльності; збереження і продовження української культурно-історичної традиції, виховання шанобливого ставлення до державних святинь, традицій та звичаїв українського народу, української мови та культури, історії і культури народів, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних відносин; формування особистості патріота України, окриленого українською національною ідеєю, який усвідомлює свою належність до сучасної європейської цивілізації; етичне та естетичне виховання і формування високої гуманістичної культури особистості, здатності протидіяти проявам бездуховності.

Сформувати у студентів відчуття причетності до тисячолітньої історії та культури українського народу, розвинути у них патріотичні, державницькі та морально-етичні переконання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати :**

- історію формування й розвитку народознавства як науки;
- походження української нації, зародження релігійних вірувань;
- походження українських прізвищ і географічних назв;
- календар народних свят; звичаї, традиції українського народу зимового, весняного, літнього, осіннього циклів;
- основні здобутки усної народної творчості (легенди, календарно-обрядові пісні, колисанки, пестушки, забавлянкита ін.).
- суспільно-політичні реалії, державну та народну символіку; реалії українського побуту минулого і сучасного (житло, одяг, їжа, напої);

Вміти :

- виявляти типологічні й специфічні риси національних особливостей українців у громадському, родинному побуті, в етнокультурних надбаннях;
- аналізувати конкретні етнокультурні явища і процеси у контексті загальних тенденцій цивілізаційного розвитку;
- пояснити органічну єдність явищ і процесів, відображених у гуманітарній сфері життя етносу
 - користуватися довідковими відомостями, словниками, виділяти найнеобхіднішу інформацію.
 - характеризувати матеріальну культуру українського народу;
 - складати тематичні словники «Національний одяг», «Національна їжа»;
 - осмислювати народні моральні та етичні ідеї, положення, принципи, погляди
 - самостійно характеризувати духовну культуру українців;
 - створювати реферати, доповіді, презентації тощо.

-оцінювати сучасний стан культурного розвитку держави, розвивати та вдосконалювати інтелектуальний, загальнокультурний, фізичний і духовний рівень. Бути активним суб'єктом професійної та економічної діяльності держави.

У результаті вивчення освітнього компонента формуються **програмні результати навчання**

- вміти використовувати набуті знання в повсякденному житті та в професійній діяльності;
- знати категоріально-понятійний апарат з навчальної дисципліни;
- аналізувати історико-культурну спадщину українського етносу;
- знати історію власного родоводу та методику його дослідження;
- орієнтуватися в особливостях матеріальної та духовної культури українців;
- аналізувати стан культурно-побутових традицій народу, оцінювати їхню роль .

Критерії оцінювання результатів навчання(поточне оцінювання, тестування)

Оцінка	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Правильно виконано 90,0-100,0% завдань
«Добре»	Правильно виконано 75,0-90,0% завдань
«Задовільно»	Правильно виконано 50,0-75,0 % завдань
«Незадовільно»	Правильно виконано менше 50,0% завдань

Критерії оцінювання результатів навчання (усне і письмове опитування)

Рівень	Оцінка	Вимоги до знань та вмінь
Незадовільний	2	Відповідь або виконання завдання характеризується неправильністю та фрагментарністю, відбуваються під керівництвом викладача. Теоретичний та практичний матеріал, передбачений робочою програмою курсу, засвоєно частково(менше 50 %), необхідні практичні уміння не сформовано.
Задовільний	3	Відповідь або виконання завдання характеризується неповнотою і проводяться за допомогою консультації викладача. Значну частину матеріалу студент наводить на репродуктивному рівні, зазнає труднощів під час надання визначень ключовим поняттям теми, недосконало володіє сучасними досягненнями народознавчої науки. Під час відповіді спостерігається порушення логічності та точності., зі значними помилками у засвоєнні матеріалу. Для розкриття теоретичних питань, виконання завдань та демонстрації практичних умінь необхідна консультативна допомога з боку викладача.
Добрий	4	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує знання у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу; виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача. Викладення матеріалу з теми є чітким, логічним з наведенням прикладів із власних спостережень, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь або виконання завдання характеризується повнотою з незначними огріхами без надання допомоги з боку викладача. Володіє основними поняттями і термінами з українського народознавства.

Відмінний	5	Відповідь або виконання завдання характеризується правильністю та повнотою без допомоги викладача. Студент володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал з українського народознавства для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності. Студент має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки. Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів. Володіє термінологічним словником дисципліни.
-----------	---	--

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання результатів вивчення освітнього компонента «Українське народознавство» є

- індивідуальні усні опитування;
- індивідуальні письмові роботи;
- тестові завдання у письмовій формі та з використанням технічних засобів навчання;
- практичні завдання щодо написання власних досліджень

Підсумковим семестровим контролем освітнього компонента «Українське народознавство» є залік.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

«Українське народознавство»

	1. Розділ I. Вступ.
1	Тема 1. Українське народознавство як наука. Предмет вивчення народознавства.
2	Тема 2. Походження українського народу. Назва «Україна».
3	Тема 3. Етнокультурні регіони України
	Розділ II. Духовна культура українців
4	Тема 4. Релігія українців. Період язичництва. Запровадження християнства
5	Тема 5. Народні знання: морально-етичні норми українців. Українська ментальність
6	Тема 6. Походження українських прізвищ
7	Тема 7. Українські народні традиції. Свята українського народу.
8	Тема 8. Український фольклор
	Розділ III. Матеріальна культура українського народу
9	Тема 9. Основні галузі господарства українців. Промисли і ремесла
10	Тема 10. Поселення і житло українців
11	Тема 11. Український народний одяг
12	Тема 12. Українська національна кухня
	Розділ IV. Традиційна і сучасна культура українського народу.
13	Тема 13. IV. Традиційна і сучасна культура українського народу. Досягнення живопису, музики, літератури, архітектури. Відомі діячі України..

Зміст навчальної програми

№ з/п	Назва розділу та теми	Кількість годин				
		загальний обсяг	у тому числі			
			всього аудиторних	з них		
				лекційні	Семінарс.	самостійне вивчення
1	2	3	4	5	6	7
Розділ I. Вступ.		14	6	6		8
1	Тема 1. Українське народознавство як наука. Предмет вивчення народознавства.	6	2	2		4
2	Тема 2. Походження українського народу. Назва «Україна».	4	2	2		2
3	Тема 3. Етнокультурні регіони України	4	2	2		2
Розділ II. Духовна культура українців		32	18	12	6	14
4	Тема 4. Релігія українців. Період язичництва. Запровадження християнства	4	2	2		2
5	Тема 5. Народні знання: морально-етичні норми українців. Українська ментальність	6	4	4		2
6	Тема 6. Походження українських прізвищ. Основні джерела походження українських прізвищ.	4	2	2		2
7	Семінарське заняття №1. Дослідження походження власних прізвищ, географічних назв	2	2		2	
8	Тема 7. Українські народні традиції. Свята українського народу. Лекція.	6	2	2		4
9	Семінарське заняття №2. Родинна обрядовість українців	2	2		2	
10	Тема 8. Український фольклор. Лекція. Загальна характеристика усної народної творчості	6	2	2		4
11	Семінарське заняття №3. Жанри усної народної творчості	2	2		2	
Розділ III. Матеріальна культура українського народу		30	14	8	6	16
12	Тема 9. Основні галузі господарства українців. Промисли і ремесла. Лекція. Загальна характеристика.	8	2	2		6
13	Семінарське заняття №4. Характеристика ремесел. Види, їх особливості.	2	2		2	
14	Тема 10. Поселення і житло українців	6	2	2		4
15	Тема 11. Український народний одяг	4	2	2		2
16	Семінарське заняття №5. Екскурсія в Житомирський краєзнавчий музей	4	4		4	
17	Тема 12. Українська національна кухня	6	2	2		4
Розділ IV. Традиційна і сучасна культура українського народу.		14	10	2	8	4
18	Тема 13. Традиційна і сучасна культура українського народу. Досягнення живопису, музики, літератури, архітектури. Відомі діячі української культури.	10	6	2	4	4
19	Залік.	2	2		2	
20	Підсумкове заняття.	2	2		2	

	Загальна кількість годин	90	48	28	20	42

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/ п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.Українське народознавство як наука. Предмет вивчення народознавства.	2
2	Тема 2.Походження українського народу.	2
3	Тема 3.Етнокультурні регіони України	2
4	Тема 4. Релігія українців. Період язичництва. Запровадження християнства	2
5	Тема 5.Народні знання: морально-етичні норми українців. Українська ментальність	4
6	Тема 6. Походження українських прізвищ. Основні джерела походження українських прізвищ. Топоніміка	2
7	Тема 7. Українські народні традиції. Свята українського народу.	2
8	Тема 8.Український фольклор. Загальна характеристика усної народної творчості	2
9	Тема 9. Основні галузі господарства українців. Промисли і ремесла	2
10	Тема 10.Поселення і житло українців	2
11	Тема 11.Український народний одяг	2
12	Тема 12.Українська національна кухня	2
13	Тема 13.Традиційна і сучасна культура українського народу. Досягнення живопису, музики, літератури, архітектури. Відомі діячі української культури	2

	Всього	28
--	---------------	-----------

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінарське заняття №1. Дослідження походження власних прізвищ, географічних назв	2
2	Семінарське заняття №2. Родинна обрядовість українців	2
3	Семінарське заняття №3. Жанри усної народної творчості	2
1' 4	Семінарське заняття №4. Характеристика ремесел. Види, їх особливості. Транспорт праукраїнців.	2
5	Семінарське заняття №5-6. Екскурсія в Житомирський краєзнавчий музей	4
6	Семінарське заняття №7. Стародавня культура України. Культура Київської Русі.	2
7	Семінарське заняття №8. Розвиток української культури 19 століття.	2
8	Залік	2
9.	Підсумкове заняття	2
	Всього	20

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.Українське народознавство як наука. Предмет вивчення народознавства.	4
2	Тема 2.Походження українського народу. Назва «Україна». Державні символи України	2
3	Тема 3.Етнокультурні регіони України	2
4	Релігія українців. Первісні вірування.	2
5	Народні знання: морально-етичні норми українців. Система народних знань про природу і людину.	2
6	Тема 6.Походження українських прізвищ. Топоніміка як наука	2
7	Тема 7. Українські народні традиції. Свята українського народу. Дохристиянські свята.	4
8	Тема 8.Український фольклор. Історія розвитку фольклористики.	4
9	Тема 9. Основні галузі господарства українців. Промисли і ремесла. Транспорт наземний і водний	6
10	Тема 10.Поселення і житло українців. Техніка будівництва. Подвір'я і господарський двір.	4
11	Тема 11.Український народний одяг у різних регіонах України. Взуття та прикраси.	2
12	Тема 12.Українська національна кухня. Традиції і сучасність Харчові заборони..	4
13	Тема 13.Традиційна і сучасна культура українського народу. Досягнення живопису, музики, літератури, архітектури. Відомі діячі української культури.	4

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «Українське народознавство»

Розділ I. Вступ.

Тема 1. Українське народознавство як наука. Предмет вивчення народознавства.

Предмет вивчення українського народознавства . Структура . Зв'язок народознавства з іншими науками. Значення народознавчої науки. Історія розвитку українського народознавства.

Тема 2. Походження українського народу. Назва «Україна».

Теорії етногенезу українців. Основні етапи формування українського народу
Походження назви «Україна», державні символи України. Українська мова як державна мова України.

Тема 3 .Етнокультурні регіони України.

Історичні та етнографічні регіони України. Центри і особливості розвитку етнорегіонів. Українські території поза офіційною територією України: Кубань, Донщина.

Розділ II. Духовна культура українців

Тема 4. Релігія українців. Період язичництва. Запровадження християнства.

Українське язичництво. Слов'янські боги, міфологічні істоти. Запровадження християнства. Первісні вірування. Тотемізм, анімізм, фетишизм, магія..

Тема 5. Народні знання: морально-етичні норми українців. Українська ментальність.

Головні чинники народної моралі. Український менталітет.

Духовна та мовна краса спілкування. Українська народна етика та естетика.

Моральне виховання дітей у родинах праукраїнців. Народна педагогіка, вірування, фольклор у вихованні дітей. Українські обереги.)

Тема 6. Походження українських прізвищ.

Основні джерела походження українських прізвищ. Поняття «прізвище».

Походження прізвищ. Значення суфіксів у прізвищах. Зміна прізвищ в контексті історії. Топоніміка як наука про походження географічних назв

Тема 7. Українські народні традиції. Свята українського народу.

Зимовий цикл українських свят: народні традиції та звичаї. Весняні народні традиції та звичаї в Україні. Літній цикл народних українських свят. Українські народні традиції. Осінній цикл свят.

Родинна обрядовість (родини, хрестини, заручини, весілля, похоронний обряд). Дохристиянські свята. Найбільші християнські свята.

Тема 8. Український фольклор.

Фольклор або усна народна творчість. Жанри фольклору.

Зв'язок фольклору з міфологією. Історія розвитку фольклористики.

Розділ III. Матеріальна культура українського народу.

Тема 9. Основні галузі господарства українців. Промисли і ремесла.

Загальна характеристика матеріальної культури українців. Землеробство як основна галузь господарства. Розвиток тваринництва у праукраїнців. Основні види ремесел і промислів предків. Розвиток ремесел у різні періоди. Транспорт праукраїнців (наземний і водний).

Тема 10. Поселення і житло українців.

Хата як основний тип традиційного житла в Україні.

Особливості будівництва хат: вибір місця та матеріалу для будівництва житла; особливості конструкції хати; процес будівництва. Внутрішнє наповнення та оздоблення хати. Посуд. Український традиційний двір.

Тема 11. Український народний одяг

Особливості національного одягу. Українська вишивка.

Характерні риси вбрання українців. Основні елементи чоловічого і жіночого одягу. Доповнення костюма, пояси. Чоловічі зачіски та головні убори. Дівочі зачіски і головні убори заміжніх жінок. Жіночі прикраси. Традиційне взуття праукраїнців.

Тема 12. Українська національна кухня

Особливості національної кухні. Традиційні українські страви. Найпоширеніші види хлібних виробів. Алкогольні і безалкогольні напої праукраїнців.

Регіональні особливості української кухні. Козацька кухня.

IV. Традиційна і сучасна культура українського народу.

Тема 13. Традиційна і сучасна культура українського народу. Досягнення живопису, музики, літератури, архітектури. Відомі діячі української культури.

Досягнення культури Київської Русі. Художні особливості української культури 14-17 ст. Розвиток української культури 18-19, Українське національне відродження. Відомі пам'ятки культури 19-20 ст. Культура на поч. 21 століття. Національна культура в сучасній Україні. Проблеми української культури в контексті світового розвитку. Єдність і взаємозалежність світової та національної культур. Культура української діаспори. Відомі діячі української культури.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль: усне опитування (фронтальне, групове, індивідуальне, комбіноване); контроль за ефективністю самостійної роботи (написання та захист рефератів, доповідей, підготовка творчо-аналітичних завдань).

- Періодичний контроль: тематичні тестові завдання, практичні завдання дослідницького характеру.

Підсумковий (семестровий) контроль: залік

Навчальна дисципліна передбачає використання комп'ютерної техніки з доступом до Інтернету.

Рекомендовані джерела інформації

Базова література:

1. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етногр. нарис: У 2 т. - К., 1991.
2. Історія народної культури українців : навчальний посібник / Михайло Глушко;. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 414 с.
3. Культура і побут населення України : навчальний посібник /В.Наулко, В.Горленко та ін. – К. : Либідь, 1993. – 288с.
4. Українське народознавство / Галина Лозко. – Вид. 5-те, зі змін. та допов. – Тернопіль: Мандрівець, 2011. – 512 с. : іл.
5. Українське народознавство: Навч. посіб. /За ред.. С.П.Павлюка.-2-ге вид.-К.: Знання, 2004.- 570 с.
6. Художня культура: підруч. для 10 кл. загальноосвітн. навч.закл. Рівень стандарту. Академічний рівень/ Л. М. Масол, Н. Є. Миропольська, О. В. Гайдамака; за ред. Л. Є. Масол- Х:Вид-во «Ранок», 2011-208с.; іл.
7. Якухно І.І. Українознавство: навчальний посібник.-Житомир: ОПППО,2006.-164

Допоміжна література:

1. Болтарович З.Є. Народна медицина українців.- К.- 1990. – 128с.
2. Данилюк А.Г. Українська хата. - К. - 1991. – 159с.
3. Демидієнко О.Я. Основи краєзнавства. - Х.: Світ дитинства, 1999. – 227с.
4. Етнологія для народу : свята, традиції, звичаї, обряди, прикмети, вірування українців / Ірина Ігнатенко. – Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. – 319
5. Кононенко П. Українознавство: Підручник. - К.: Либідь, 2006.- 870 с.
6. Лепеха Т.В. Українознавство: Навч. посіб. – К.: Вид.центр «Просвіта», 2005.- 376 с.
7. Народознавство: короткий словник-довідник / уклад. М.В.Стасик. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 222 с.
8. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. - К., 1991.

Інформаційні ресурси

1. Весільний спадок. Документальний фільм.

<https://www.youtube.com/watch?v=2oUxozBmQrA>

2. Електронна бібліотека «Україніка»

<http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>

3. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів. В. І. Наулко (кер.), Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін.; голов. ред. С. В. Головка. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Київ: Либідь, 1993. 284 с.

<https://archive.org/details/pob1993/page/9/mode/2up>